

YHDENVERTAISUUS- ja TASA-ARVOLAUTAKUNTA/Jaosto

Vammaisuus, koulukuljetus, julkinen joukkoliikenne, hakemuksen kohdistaminen

Diaarinumero: YVTLTK/3XX/2017

Antopäivä: XX.XX.2018

Hakijan huollettavana olevalla lapsella on monimuotoinen kehityshäiriö, joka rajoittaa tämän kulkemista julkisessa joukkoliikenteessä. Hakija pyysi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaa selvittämään, oliko seudullisen joukkoliikenteen järjestämisestä vastannut viranomaisen syrjinyt hänen lastaan kun bussin X reittiä ei ollut muutettu hakijan pyynnöstä pysähtymään bussin Y pysäkillä, joka oli lähempänä perheen kotia. Hakija totesi, että jos kyseisen bussin reittiä muutettaisiin pyydetyllä tavalla, hänen lapsensa pystyisi kulkemaan koulumatkansa itsenäisesti.

Saadusta selvityksestä ilmeni, ettei hakijan vastaajaksi nimeämä taho ollut vastuussa hakijan asuinkunnan sisäisen joukkoliikenteen reiteistä eikä kyseisen kunnan koulukuljetusten järjestämisestä. Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoi, ettei asiassa ollut syntynyt välitöntä syrjintää koskevaa syrjintäolettaa tai olettaa muustakaan syrjivästä menettelystä. Lautakunta katsoi, että hakijan julkisen joukkoliikenteen järjestämisestä vastaavalle viranomaiselle tekemää pyyntöä voitiin pitää pyyntönä kohtuulliseen mukautukseen. Pyyntö olisi kuitenkin tullut tehdä koulukuljetuksen järjestämisestä vastaavalle kunnalle eikä vastaajalle. Näin ollen lautakunta hylkäsi hakemuksen.

Myös eriävän mielipiteen jättänyt esittelijä katsoi, ettei vastaajalla ollut toimivaltaa kunnan sisäisen joukkoliikenteen reittejä ja koulukuljetuksen järjestämistä koskevassa asiassa, ja hylkäsi hakemuksen tältä osin. Toisin kuin lautakunta, esittelijä katsoi, että asiassa tuli arvioida, täyttyikö asiassa kohtuullisten mukautusten laiminlyöntiä koskeva syrjintäolettaa. Koska hakijan vastaajalta pyytämä bussireitin muuttaminen ei ollut sellainen yhdenvertaisuuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimenpide, joka vastaajan olisi tullut tehdä, jotta hakijan lapsi voisi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada koulutusta, asiassa ei ollut syntynyt kohtuullisten mukautusten epäämistä koskevaa syrjintäolettaa. Myös esittelijä hylkäsi hakemuksen kokonaisuudessaan.

Yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan perustelut

Syrjinnän kielto

Yhdenvertaisuuslain 8 §:n 1 momentin mukaan ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen. Pykälän 2 momentin mukaan välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi kyseisessä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

Yhdenvertaisuuslain 10 §:n mukaan syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan epäsuotuisalla kohtelulla viitataan yhdenvertaisuuslain välitöntä syrjintää koskevassa säännöksessä sellaiseen menettelyyn, joko tekoon tai laiminlyöntiin, jolla menettelyn kohde asetetaan muihin nähden huonompaan asemaan. Kyse voi olla esimerkiksi rajoitusten, vaatimusten, rasitteiden tai velvoitteiden asettamisesta vain tietyille henkilöille tai henkilöryhmälle samoin kuin esimerkiksi

jonkin yleisesti saatavilla olevan etuuden, palvelun tai oikeuden epäämisestä tai rajoittamisesta. Syrjintää koskeva säännös ei edellytä, että jokaista on aina kohdeltava täsmälleen samalla tavalla. (HE 19/2014 vp, s. 70)

Yhdenvertaisuuslain 15 §:n mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla.

Todistustaakka

Yhdenvertaisuuslain 28 §:n mukaan vireillepanijan on syrjintää tai vastatoimia koskevaa asiaa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa käsiteltäessä esitettävä selvitystä seikoista, joihin vaatimus perustuu. Jos asiaa käsiteltäessä esitettyjen selvitysten perusteella voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun, vastapuolen on kumotakseen oletuksen osoitettava, että kieltoa ei ole rikottu.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan, jotta syrjintää koskeva hakemus voi menestyä, on ensisijaisesti vireillepanijan esitettävä sellaista näyttöä tapahtumien kulusta ja muusta tosiseikastosta, jonka perusteella asiaa objektiivisesti arvioiden voidaan olettaa syrjinnän tai vastatoimien kieltoa rikotun. Pelkkä väite tai epäily syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta ei riitä olettaman syntymiseen. Täyttää näyttöä syrjinnästä tai vastatoimista ei kuitenkaan edellytetä, vaan riittävää on, että tuomioistuimelle tai muulle asiaa käsittelevälle toimivaltaiselle viranomaiselle syntyy esille tulleiden seikkojen valossa perustellusti olettamasyrjinnän tai vastatoimien kiellon vastaisesta menettelystä. Olettama syrjinnän tai vastatoimien kiellon rikkomisesta voi perustua paitsi vireillepanijan, myös vastapuolen esille tuomiin seikkoihin taikka mahdolliseen muuhun asiaa käsiteltäessä saatuun selvitykseen. (HE 19/2014 vp, s. 93)

Vastaajan menettelyn arviointi

Perusopetuslain (628/1998) 4 §:n 1 momentin mukaan kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville oppivelvollisuusikäisille perusopetusta.

Perusopetuslain 32 §:n 1 momentin mukaan, jos perusopetusta saavan oppilaan koulumatka on viittä kilometriä pitempi, oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen. Perusopetusta saavalla oppilaalla on oikeus maksuttomaan kuljetukseen myös silloin, kun edellä tarkoitettu matka oppilaan ikä ja muut olosuhteet huomioon ottaen muodostuu oppilaalle liian vaikeaksi, rasittavaksi tai vaaralliseksi. Maksuttoman kuljetuksen vaihtoehtona on oppilaan kuljettamista tai saattamista varten myönnettävä riittävä avustus.

Hakemuksessa tarkoitettussa asiassa on kyse koulukuljetuksen järjestämisestä. Koulukuljetuksen järjestäminen on perusopetuslain 4 §:n 1 momentin ja kyseisen lain 32 §:n 1 momentin perusteella hakijan lapsen asuinkunnan velvollisuus. Hakija on kohdistanut hakemuksensa vastaajaan, joka huolehtii alueen seudullisen joukkoliikenteen järjestämisestä. Vastaaja ei vastaa hakijan lapsen asuinkunnan sisäisen joukkoliikenteen reiteistä eikä kunnan koulukuljetusten järjestämisestä.

Saadusta selvityksestä ei ilmene seikkoja, joiden perusteella olisi objektiivisesti arvioiden aihetta olettaa vastaajan kohdelleen hakijan lasta sisäisen joukkoliikenteen järjestämisessä tämän vammaisuuden perusteella epäsuotuisammin kuin vertailukelpoisessa tilanteessa olevia tai olleita henkilöitä. Asiassa ei näin ollen ole syntynyt yhdenvertaisuuslain 10 §:ssä tarkoitettua välitöntä syrjintää koskevaa syrjintäolettamaa tai olettamaa muustakaan syrjivästä menettelystä.

Hakija on ollut yhteydessä alueensa seudullisen joukkoliikenteen järjestämisestä vastaavaan vastaajaan ja pyytänyt, että linjan X bussi pysähtyisi samalla pysäkillä kuin linjan Y bussi. Mainittu pysäkki sijaitsee lähempänä heidän kotiaan kuin pysäkki, jolla bussi X pysähtyy. Hakijan vastaajalle tekemää pyyntöä voidaan

pitää yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä tarkoitettuna pyyntönä kohtuulliseen mukautukseen. Asiassa on kuitenkin edellä todetuin tavoin selvitetty, että vastaaja ei vastaa lapsen asuinkunnan sisäisen joukkoliikenteen reiteistä, joita koskevat päätökset tekee kyseinen kunta. Pyyntö kohtuulliseen mukautukseen on näin ollen tehtävä kyseiselle kunnalle.

Edellä todetuin perustein yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta katsoo, että hakemus on hylättävä.

Lainkohdat

Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 8 § 1 momentti, 10 § ja 28 §

Perusopetuslaki (628/1998) 4 § 1 momentti ja 32 § 1 momentti

Asian ovat päättäneet Tuomas Ojanen (puheenjohtaja), Outi Anttila, Paula Ilveskivi, Pirkko Mahlamäki ja Jukka Siro. Asian esittelijänä Hanna Kiiskinen (eriävä mielipide).

Eriävä mielipide

Esittelijä Hanna Kiiskisen eriävä mielipide, joka oli myös kohtuullisia mukautuksia koskevilta osin hänen esityksensä:

Hyväksyn yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunnan päätöksen lopputuloksen, mutta kohtuullisten mukautusten arviointia koskevilta osin seuraavin perustein:

Hakija on pyytänyt vastaajalta kunnassa liikennöivän bussireitin muutosta lapsensa vammaisuuteen perustuen. Asiassa tulee näin ollen arvioitavaksi, onko hakijan pyynnössä kyse 15 §:ssä tarkoitettusta kohtuullisesta mukautuksesta, jonka epääminen on lain 8 §:n 2 momentin mukaan kyseisessä laissa kiellettyä syrjintää.

Yhdenvertaisuuslain esitöiden mukaan kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan YK:n vammaisyleissopimuksen mukaan tarvittaessa yksittäistapauksissa toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta, ja joilla varmistetaan vammaisten ihmisten mahdollisuus nauttia tai käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa. Mukautusten tulee olla kulloisessakin tilanteessa tarvittavia. Toimenpide on ”tarvittava” esimerkiksi silloin, kun jokin palvelu ei ole vammaisen ihmisen saatavilla muihin henkilöihin verrattuna vastaavalla tavalla ilman mukautusta. Mukautusten tarkoituksena on, että vammaiset ihmiset voivat yhdenvertaisesti muiden henkilöiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla. Tarkoituksena on siten edistää vammaisten ihmisten muihin verrattuna yhdenvertaisia mahdollisuuksia sekä tukea heidän itsenäistä ja täysimääräistä osallistumistaan. (HE 19/2014 vp, s. 79-80)

Hakemus ei koske hakijan kunnan julkisia joukkoliikennepalveluja yleisesti, vaan hakijan lapsen koulumatkoja. Se, että hakijan lapsi voi saada koulutusta yhdenvertaisesti muiden henkilöiden kanssa, on tämän asuinkunnan vastuulla. Vastaajalla ei ole toimivaltaa kunnan koulukuljetusten järjestämistä koskevissa asioissa. Vastaaja ei saadun selvityksen mukaan myöskään päättää kyseisen kunnan sisäisistä bussireiteistä, joista päättää kunta itse.

Katson edellä todetun perusteella, ettei hakijan lapsensa vammaisuuden perusteella pyytämä bussireitin muuttaminen ole sellainen yhdenvertaisuuslain 15 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimenpide, joka vastaajan olisi tehtävä, jotta hakijan lapsi voisi yhdenvertaisesti muiden kanssa saada koulutusta. Asiassa ei näin ollen ole syntynyt kohtuullisten mukautusten epäämistä koskevaa syrjintäolettamaa.